

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

TÜRKİYE'DE KADIN FUTBOLCU PROFİLİ

Yüksek Lisans Tezi

BENGÜ ARSLAN

İSTANBUL, 2012

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİMİ**

TÜRKİYE'DE KADIN FUTBOLCU PROFİLİ

Yüksek Lisans Tezi

BENGÜ ARSLAN

Tez Danışmanı: DOÇ.DR. GÜLBERK GÜLTEKİN SALMAN

İSTANBUL, 2012

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SPOR YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

Tezin Adı: Türkiye’de Kadın Futbolcu Profili
Öğrencinin Adı Soyadı: Bengü Arslan
Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Enstitümüz tarafından onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Burak KÜNTAY Enstitü Müdürü

İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Gülberk GÜLTEKİN

SALMAN

Program Koordinatörü

İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Doç. Dr. Ümit KESİM

.....

Doç.Dr. Gülberk GÜLTEKİN

.....

Yrd. Doç. Dr. Caner GİRAY

.....

**THE REPUBLIC OF TURKEY
BAHCESEHIR UNIVERSITY**

**INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF SPORTS MANAGEMENT**

Name of the thesis: Women Football Player Profiles in Turkey
Name/Last Name of the Student: Bengü Arslan
Date of the Defense of Thesis:

The thesis has been approved by the Institute of Social Sciences

Assistant Prof. Burak KÜNTAY
Director

Signature

I certify that this thesis meets all the requirements as a thesis for the degree of Master of Sports Management.

Associate Prof. Gülberk GÜLTEKİN
Program Coordinator

Signature

This is to certify that we have read this thesis and that we find it fully adequate in scope, quality and content, as a thesis for the degree of Master of Sports Management.

Examining Committee Members

Signature

Associate Prof. Ümit KESİM

.....

Associate Prof. Gülberk GÜLTEKİN

.....

Assistant Prof. Caner GİRAY

.....

ÖZET

TÜRKİYE'DE KADIN FUTBOLCU PROFİLİ

Bengü Arslan

Spor Yönetimi Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gülberk Gültekin Salman

Haziran, 2012, 44

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de kadın futbolunun tarihsel gelişimine etki eden faktörleri incelerken, lisanslı kadın futbolcuların futbol ile ilgilenme düzeyleri, aile desteği, futbol oynama nedenleri ve yakın çevrelerinin futbol oynamaları hakkındaki görüşleri araştırmaktır. Çalışmaya 368 lisanslı kadın futbolcu (Xyaş= 17.57, SD= 3.14) katılmıştır. Türkiye Kadın Ligleri'nde, 1. Lig ve 2. Lig olmak üzere 2 ayrı lig bulunmaktadır. Kadınlar 1. Ligi'nde 12, Kadınlar 2. Ligi'nde ise toplam 40 takım yer almaktadır. Bu çalışmanın örnekleme amaçlı örneklem ve küme rastlantı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Anketler araştırmacı tarafından 1. ve 2. Lig'de mücadele eden toplam 52 kadın futbol takımına posta yoluyla iletilmiş, orada uygulandıktan sonra tekrar gönderilmesi rica ederek toplanmıştır. 1. Lig'den 11, 2. Lig'den 26 takım olarak toplamda 37 takımdan 368 kadın futbolcu çalışmaya katılmıştır. Çalışmada katılımcıların sosyo-demografik bilgilerinin yer aldığı bir kişisel bilgi formunun yanında araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik analiz yapılmıştır. Ayrıca açık uçlu sorulardan elde edilen nitel verilerin üzerinde betimleyici içerik analizi yapılmıştır. Araştırmaya katılan kadın futbolcuların yarısından fazlası (%60.1) futbola profesyonel olarak başlamadan önce çoğunlukla lise okul takımlarında basketbol, atletizm ve hentbol dallarıyla ilgilenmiştir. Kadın futbolculardan sadece %9.1'i sporcu olarak para kazanmaktadır. Kadın futbolcuların %94.2'si anneleri %90.3'ü babaları tarafından desteklendiklerini belirtmiştir. Katılımcıların futbola başlama nedenleri arasında en büyük yüzdeyi kendisi ile ilgili nedenler (%46.47) oluşturmaktadır. Katılımcıların %17.64'ü çocukken mahallede/sokakta futbol oynamaya başlamalarını ve %17.64'ü de beden eğitimi öğretmenlerinin futbola başlamalarının önemli nedenleri olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşlarından (%78.23) ve aile-akraba çevrelerinden (%82.64) futbol oynamalarıyla ilgili olumlu mesajlar aldıklarını belirtirlerken, aynı zamanda olumsuz mesajlar aldıklarını da ifade etmişlerdir (sırasıyla %17.05, %47.35). Araştırmadan elde edilen bulgular, kadın futbolcuların Türkiye liglerinde oynamalarına rağmen çok az sayıda kadının futboldan para kazandığını, büyük çoğunluğunun aileleri tarafından desteklendiğini ve olumsuz mesajlardan daha çok olumlu mesajlar aldıklarını görmektediriz.

Anahtar kelimeler: Kadın, Futbol, Toplumsal Cinsiyet

ABSTRACT

WOMEN FOOTBALL PLAYER PROFILES IN TURKEY

Bengü Arslan

Master of Sports Management

Thesis Supervisor: Assistant Prof. Gülberk Gültekin Salman

July 2012, 44

The aim of this study is to investigate the reasons why women play football and the opinions of the significant others about their football experiences in Turkey. The sample of this study consists of 368 female football players ($X_{age}= 17.57$, $SD= 3.14$) from 37 clubs in 1st and 2nd football leagues. A questionnaire which was developed by the researchers was used. Descriptive statistical analysis was performed to analyse quantitative data. Qualitative data were obtained from open-ended questions and the descriptive content analysis was conducted on them. According the findings of the study, more than a half of the participants (60.1%) were participated in basketball, athletics and handball in high school teams before they started football as profession. Only 9.1% of the participants earn money from football. It has been stated that 94.2% of the mothers and %90.3 of the fathers are supporting their children in their football career. The reason why 46.47% women chose football as their career is totally personal, 17.64% of them related to their childhood experiences and 17.64% of them is related to their physical education teachers. Most of the participants received positive comments from their friends (78.23%), their families and relative (82.64%) about their profession in football. However they also received negative comments (17.05%, 47.35% respectively). As a conclusion, very few of the women football players earn money from football as a profession despite the fact that they play in the professional football leagues in Turkey. However most of them are supported by their families.

Key words: Women, Football, Gender

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2.TÜRKİYE’DE KADIN FUTBOLU.....	6
2.1 PROBLEM CÜMLESİ.....	5
2.2 SINIRLILIKLAR.....	6
2.3 VARSAYIMLAR.....	6
2.4 TANIMLAR.....	6
2.5 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	6
3. LİTERATÜR TARAMASI.....	7
3.1 TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ.....	7
3.2 SPORDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ.....	10
3.3 SPORA KATILIMIN KIZ ÇOCUKLARINA KATKILARI.....	12
3.4 SPORA KATILIMIN KIZ ÇOCUKLARINA VE KADINLARA FİZİKSEL YARARLARI.....	14
3.5 SPORUN KIZ ÇOCUKLARININ VE KADINLARIN GÜÇLENMESİNE KATKISI.....	14
4. YÖNTEM.....	15
4.1 KATILIMCILAR.....	15
4.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	16
4.2.1 Kişisel Bilgi Formu.....	16
4.3 VERİLERİN TOPLANMASI.....	16
4.3 VERİLERİN ANALİZİ.....	16
5. BULGULAR.....	17
5.1 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ’NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPOR GEÇMİŞLERİNİN İNCELENMESİ.....	17
5.2 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ’NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPORCU OLARAK PARA KAZANMALARI.....	17
5.3 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ’NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOL OYNAMA HAKKINDAKİ AİLE DESTEĞİNİN İNCELENMESİ.....	17

5.4 KADINLAR 1. VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOLA BAŞLAMA NEDENLERİNİN İNCELENMESİ.....	17
6. TARTIŞMA.....	18
6.1 KADINLAR 1 VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPOR GEÇMİŞLERİNİN İNCELENMESİ.....	18
6.2 KADINLAR 1 VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPORCU OLARAK PARA KAZANMALARI.....	19
6.3 KADINLAR 1 VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOL OYNAMA HAKKINDAKİ AİLE DESTEĞİNİN İNCELENMESİ.....	19
6.4 KADINLAR 1 VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOLA BAŞLAMA NEDENLERİNİN İNCELENMESİ.....	20
7. SONUÇ.....	20
KAYNAKÇA.....	22
EKLER	
Ek 1 Anket.....	32

1. GİRİŞ

1895'te, Britanya Bayanlar Futbol Kulübü ismiyle ilk kadın futbol takımı kuruldu. Böylece bu kulüp, kendi bünyesinde oluşturduğu takımlarla ilk kadınlar arası futbol karşılaşmalarının düzenlenmesini sağladı. Kadınlar organize futbolu erkekler kadar uzun zamandır oynamıyor. Kadınların 12. asrın İngiltere'sinde halk oyunlarına iştirak ettikleri bilinir. Organize olmuş oyunlar 18.asrın İskoçya'sına kadar geri gider. Bu devirde evli ve bekâr kadınlar arasında maçlar oynanır, seyirci sayısı da 10 bini bulurdu. Modern oyuncular 19. asırda gelişti ve kadın maçları takım halinde İngiltere, Fransa ve Kanada'da belirli bir popülariteye ulaştı. O zaman ki "altın çağ" 1921 de bitme noktasına geldi. Çünkü İngiliz futbol birliği kadınların futbol oynamasına biraz karşı çıktı ve futbol oynamalarını azaltmak için onlara çok az, futbol oynayacakları alan bıraktı. Kadın futbolunun tekrar ortaya çıkışı, kızlar için maçların İngiltere'de bile popüler olduğu 1950'li yıllardı. Bu arada Amerika Birleşik Devletleri'nde yoğun bir futbol hareketlenmesi vardı. Aynı yıllarda Latin Amerika ülkelerinde de kadın futbolunun popülaritesi artmıştı. 26 Mart 1950'de Kosta Rika kadın futbol takımı ile Amerika'nın oynadığı maçta, Kosta Rika Amerika'yı 3-1 yendi. Kosta Rika aynı yılın Nisan ayında maçlar için Panama'ya gitmiş, çok geçmeden 1950 ile 1960 yılları arasında Curazao, Orta Amerika, Kolombiya, Küba ve Meksika takımları kuruldu. Bu takımların bazıları kendi ulusal federasyonlarınca kabul görmemesine karşın, ilk ulusal kadın futbol takımlarıydı. Bu ilk oluşumdaki takımlar 1963 yılına kadar devam etti. Birçok Latin ve Orta Amerika şehirlerine tur yaptılar. Ateşli taraftarları memnun ettiler. Bir gazete muhabiri manzarayı "Futbol ve güzellik olarak" tanımlamıştı.

Kosta Rika 1959'da Venezuela'da yapılan Dünya Şampiyonasına ulusal bir takım gönderdi. İngiltere 1. olurken, Kosta Rika 2., Portekiz ise 3. ve ev sahibi Venezuela 4. olmuştu. 15 Ağustos 1961 tarihinde Real Madrid ve ev sahibi Kosta Rika Saprissa takımları arasında hazırlık maçı oynanmış ve bu maç kadın futbolu tarihindeki ilk hazırlık maçı olarak hafızalara kazınmıştı. 1957'de Almanya, resmi olmayan bir şampiyona düzenledi. 1960'lı yıllarda Doğu Avrupa'da ki komünist ülkeler kadınları spora katılmaları için teşvik etmiş ve bu sporların içinde futbol da yerini almıştı. 1971 yılına kadar 34 ülkede organize futbol maçları oynanıyordu. 1970'de Alman Futbol

Birliği kızlar ve kadınların futbol oyununa üye olabileceklerini ve birlikte topluluk oluşturabileceklerini kabul etti .O zaman yaklaşık 75 bin kız ve kadın 11 bin kulüp takımı içinde organize edildi.

İskoçya da İskoç Futbol Federasyonu 1974 Eylül'ünde kadın futbol federasyonunu resmen tanıdı. Bu destek ile kadın futbolu büyümeye devam etti. Günümüzde 900 ün üzerinde lisanslı futbolcu, 28 büyükler kulübü, 16 adet 16 yaş altı kulüp İskoçya'da ulusal ligde oynamaktadır.İtalya'da da dört küme vardır. Aynı zamanda profesyonel bir lig bulunmaktadır. Her Avrupa ülkesinde iki lig vardır.

Kadın futbolunun orijini Avrupa olmasına karşın Amerika, Afrika kıtası ve İspanya bu konuda çok atak yaptı. Bunun sosyolojik ve sportif nedenleri arasında önemli bulgu; genç bir kadının aktif olma isteğinin çok yoğun olması ve kendini bu spora yönlendirmesi. Brezilyada Coca-Cola firmasının sponsorluğunda 1997 yılında profesyonel bir lig kuruldu. Avustralya da 1984 yılında 4711 olan oyuncu sayısı 1999 da 58 bin oldu. 1996 -1997 yılında 6 takımdan oluşan ulusal bir lig kuruldu. Japonya'da 1988 de Japon futbol birliğinin kurulması ile 9647 oyuncu kayıt oldu, kadın takımlarının sayısı 470'i buldu. Japonya'da L ligi adında 8 takımdan oluşan bir Profesyonel ligde bulunur. Norveç ve İsveç'te de profesyonel seviyeye yakın yarı profesyonel ligler bulunmaktadır.

Afrika kıtasında zenci ırkın erkeğe tanıdığı adale yapısı füle avantajları daha başarılı olmalarını sağlamaktadır. Afrika'da kadın futbolunda en kuvvetli takımlar Nijerya ve Gana takımlarıdır.

Resmi olmayan bir dünya şampiyonası Meksika'da düzenlendi. 1994 yılına kadar 65 ülke kadın takımlarını kurmuşlardı. FIFA resmi bayanlar kupasının Çin de düzenledi. Ancak FIFA bu olaya "dünya kupası" denilmesi konusunda isteksizdi. Dünya kupası büyük bir başarı olmuştu. Heyecanlı maçlar, oynanan oyunun kalitesi, seyirci çokluğu ve dünya çapındaki televizyon yayınları başarının öğeleri arasındaydı. Günümüzde erkeklerinki gibi her 4 yılda bir yapılan Bayanlar Dünya Şampiyonası'nın ikinci turnuvasını 1995 yılın Norveç kazanmıştı. 1996 Atlanta Olimpiyatlarında ise kadın futbolu tam madalyalı spor branşı oldu. Amerika ve Çin arasındaki olimpiyat finalini 80 bin taraftar izlemişti. 1999 yılında 3.sü düzenlenen Dünya Kupası, kadın futbolunu haritadaki yerine koydu. Amerika Birleşik Devletleri'nde düzenlenen kupa hakkında haberler çok sayıda medyada yer aldı. 90 bin seyirci finali izledi. Bu sayı 1998 erkekler

Dünya Kupası finalindeki seyirci sayısından fazlaydı. Amerika Birleşik Devletleri Çin'e karşı tekrar şampiyonluğu kazandı. 40 milyondan fazla seyirci maçı televizyonda izledi. Bu rakam NBA finallerindeki sayıdan fazlaydı.

2. TÜRKİYE'DE KADIN FUTBOLU

Avrupa ülkelerinde resmi platformda oynanan kadın futbolu, ülkemizde resmi olarak başlamadan önce, 1970'li yılların ilk dönemlerinde kişisel gayretlerle başlatıldı. Türkiye'de ilk kadın futbol takımı 1971 yılında Haluk Hekimoğlu'nun şahsi çabalarıyla 'İstanbul Kız Futbol Takımı' adı ile kuruldu. 13 kadın sporcunun bir araya gelmesiyle kurulan bu takım 1973 yılında Dostluk spor adını aldı. Rakip bir kadın futbol takımı olmaması nedeniyle genellikle yaptığı maçlarda gençlerin ve futbolu bırakmış futbolcuların takımlarıyla maçlarını sürdüren Dostluk Spor Kadın Futbol takımının basın yoluyla kamuoyuna yaptığı çağrılar örnek çalışmalara önder oldu. Bu çağrısı olumlu sonuçlanarak kısa sürede, İzmir'de Filiz Spor, Ankara'da Nazende Spor, İstanbul Pendik'te Derya Spor , İstanbul Kadıköy'de Atılım Spor, Samsun'da ve Kocaeli'nde de birer kadın futbol takımı kuruldu. Kadın futbol takımlarının yeterli sayıda ve istenilen düzeyde olmayışından dolayı 1990'lı yıllara kadar kadın futbolunda, erkekler ile gösteri maçları yapmanın ötesinde büyük bir organizasyon gerçekleştirememişlerdi. 1982 yılında kurulan Dinarsu Kadın Futbol Takımı ile ivme kazanan kadın futbolu, 1993 yılında oluşturulan ve 16 takımın katıldığı Türkiye 1. Kadın Futbol Ligi ile varlığını sürdürmektedir. 1995 – 1996 sezonundan itibaren takım sayısının çoğalması sebebiyle ikinci lig de oluşturuldu. Bugün Avrupa ülkelerindeki kadın futbolcu sayıları ortalama 20-60 bini bulurken, ülkemizde kadın futbolu 2010-2011 sezonu itibariyle 72 takım ve 1500 kadın futbolcudan oluşmaktadır. Ülkemizde bayanlar futbol ligi maçları, birinci ve ikinci kategoride Amatör Lig Statüsü'nde oynanmakta olup, transfer ve kulüp talimatları bu statü içerisinde yürütülmektedir. Futbolun daha geniş kitlelere ulaştırılması, gerek tribünlerde gerekse sahadaki cinsiyet ayrımının azaltılmasına yönelik çalışmalarını artıran Türkiye Futbol Federasyonu, 2005'te 130 lisanslı kadın futbolcu sayısını 2010 yılında 1322'ye ulaştırmıştır. Bu beş yıllık ivmelenmenin yüksek olduğu dönemde 4 ayrı kategoride Milli Takım ile uluslararası arenada gelişimini sürdürmektedir.

Futbolun daha geniş kitlelere ulaştırılması, gerek tribünlerde gerekse sahadaki cinsiyet ayrımının azaltılmasına yönelik çalışmalarını sürdüren Türkiye Futbol Federasyonu için Kadın Futbolu özel bir önem taşıyor. TFF Futbol Genel Direktörlüğü tarafından yürütülen eğitim ve tanıtım çalışmaları sonucunda kısa sürede Kadın futbolunda önemli gelişmeler yaşandı.

Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Genel Direktörlüğü hem kadın futbolcularının gelişimine katkıda bulunmak hem de bu alandaki çalıştırıcı sayısını artırmak için antrenörlere yönelik eğitim seminerleri düzenliyor. Avrupa ülkelerinde resmi platformda oynanan kadın futbolu, ülkemizde resmi olarak başlamadan önce, 1970'li yılların ilk dönemlerinde kişisel gayretlerle başlatıldı. Kadın futbol takımlarının yeterli sayıda ve istenilen düzeyde olmayışından dolayı 1990'lı yıllara kadar kadın futbolunda, erkekler ile gösteri maçları yapmanın ötesinde büyük bir organizasyon gerçekleştirememişlerdir. 1982 yılında kurulan Dinarsu Bayan Futbol Takımı ile ivme kazanan kadın futbolu, 1993 yılında oluşturulan ve 16 takımın katıldığı Türkiye 1. Bayan Futbol Ligi ile profesyonelliğe ilk geçişi sağlamıştır. Futbolun daha geniş kitlelere ulaştırılması, gerek tribünlerde gerekse sahadaki cinsiyet ayrımının azaltılmasına yönelik çalışmalarını artıran Türkiye Futbol Federasyonu, 2005'te 130 lisanslı kadın futbolcu sayısını 2012 yılında 1822'ye ulaştırmıştır. Bu beş yıllık ivmelenmenin yüksek olduğu dönemde 4 ayrı kategoride Milli Takım ile uluslararası arenada gelişimini sürdürmektedir.

Ülkemizde kadınların ve kız çocuklarının spora katılımının artırılması son zamanlarda üzerinde önemle durulan konular arasında yer almaktadır. Kız çocuklarının fiziksel aktiviteye katılımlarının artırılmasına yönelik çeşitli spor programları başarılı bir biçimde sonuçlanmakta ve birçok bilimsel araştırmada spora katılımın kızlar üzerindeki olumlu etkileri ortaya konmaktadır (Koca ve Arslan, 2010). Türkiye Futbol Federasyonu bu anlamda; TFF Ülker Kız Futbol Köyleri Projesi ile yüzlerce kız çocuğunu futbola kazandırmış, Alışveriş Merkezi Aktiviteleri'nde kız çocuklarını sürece katmış, UEFA B Kursları'nda sadece kadın antrenörlere yönelik bir kurs yapılmış, Haydi Kızlar Futbola Projesi'nden ciddi geri dönüşler almış ayrıca Kadınlar Günü Etkinlikleri ile de kadın futbolunun gelişimi adına birçok yatırım yapmıştır. 2011 yılında Türkiye Futbol Federasyonu, toplumsal cinsiyet yaklaşımı kapsamında, Bayan

Futbolu olarak adlandırılan etkinliklerin ve tüm liglerin adını Kadın Futbolu olarak revize etmiştir. Örneğin ülkemizde gerek profesyonel lisanslı sporcu sayısına gerek amatör lisanslı sporcu sayısına baktığımızda futbola ilgi duyanların büyük bir farkla erkekler olduğu çok belirgindir. Bu farklılığın nedenini anlayabilmek, kız çocuklarının futbola katılımlarını arttırabilmek ve futbolun kazandırabileceği fiziksel, duyuşsal ve toplumsal katkılardan yararlanabilmelerini sağlayabilmek için toplumsal cinsiyet duyarlı bir bakış açısına sahip olmamız gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet duyarlı bakış, kızların ve erkeklerin farklı sosyalleşme süreci yaşadıklarını, farklı beklentilere ve ilgilere sahip olduklarını görebilmemize ve bu farklılıkların kaynağını anlayabilmemize yardımcı olur.

Kızlar ve erkekler arasındaki farklılıkların/benzerliklerin ortaya çıkarılması ve spor alanındaki paydaşlar (yönetici, antrenör ve sporcu vb.) tarafından farkına varılması önemlidir. Çünkü antrenman/aktivite programlarının geliştirilmesinde, öğretim yöntemlerinin seçiminde, aktivite içeriğinin belirlenmesinde ve antrenörün kullandığı dilde, kız ve erkek arasındaki farklılıkların hesaba katılmaması nedeniyle bazı eşitsiz durumlar ortaya çıkabilmekte. Ve bu eşitsiz durum çok sayıda kızın, sporun ve futbolun yararlarından faydalanamamasına neden olmaktadır.

Tüm bu Türkiye'deki olumlu gelişmelerden yola çıkarak bu çalışmanın amacı; Türkiye'de kadın futbolunun tarihsel gelişimine etki eden faktörleri incelerken, lisanslı kadın futbolcuların futbol ile ilgilenme düzeyleri, aile desteği, futbol oynama nedenleri ve yakın çevrelerinin futbol oynamaları hakkındaki görüşleri araştırmaktır.

2.1 PROBLEM CÜMLESİ

Bu çalışma dört temel soruya cevap aramayı amaçlamaktadır;

i) Kadınlar Futbolu 1. ve 2. Ligi'nde oynayan kadınların demografik özellikleri nelerdir?

ii) Kadınlar Futbolu 1. ve 2. Ligi'nde oynayan kadınların sportif geçmişleri nelerdir?

iii) Kadınlar 1. Ve 2. Ligi'nde Oynayan Futbolcuların Futbol Oynamaları Konusunda Aile ve Yakın Çevre Görüşleri Nelerdir?

iv) Kadınlar 1. Ve 2. Ligi'nde Oynayan Futbolcuların Futbola Başlama Nedenleri Nelerdir?

2.2 SINIRLILIKLAR

Anketler araştırmacı tarafından 1. ve 2. Lig'de mücadele eden toplam 52 kadın futbol takımının oyuncularını ile sınırlandırılmıştır.

2.3 VARSAYIMLAR

Katılımcıların anket sorularına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

2.4 TANIMLAR

Cinsiyet: Cinsiyet kadının ve erkeğin biyolojik ve fizyolojik olarak taşıdığı özellikleri belirtir: Hormonlar, üreme organları, fizyolojik farklılıklar vb.

Toplumsal Cinsiyet: Kadının ve erkeğin taşıdığı kültürel ve toplumsal özellikleri, toplumun kadına ve erkeğe verdiği rol ve sorumlulukları ve toplumsal beklentileri belirtir. Cinsiyetin kişisel özellikleri ötesinde, toplumsal yaşamla bağlantılı bir öznellik boyutu olan toplumsal cinsiyet kavramı, “kız” ve “oğlan” bebekler olarak dünyaya gelen insanların yaşamda başlarına gelen pek çok olay sonucu “kadın” ve “erkek”e dönüşmeleridir (Bora ve Üstün, 2005).

2.5 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde kız çocuklarının spora katılımının artırılması ve sporda toplumsal cinsiyet eşitliği son zamanlarda fazlasıyla üzerinde durulan konular arasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet duyarlılığını içeriğinde barındıran çeşitli spor programları birçok

Ülkede başarılı bir biçimde sonuçlanmakta ve birçok bilimsel araştırmada spora katılımın kızlar üzerindeki olumlu etkileri ortaya konmaktadır.

Gerek profesyonel düzeyde gerekse rekreasyonel düzeyde gerçekleştirilen spor programlarının tasarımında ve uygulanmasında –bazı durumlarda- kızlar ve erkekler arasında farklılık olmasının gerekliliğini vurgularken, bu farklılığın kız çocuklarının spora katılımının düzenli ve devamlı olmasında belirleyici olduğu gözler önüne serilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın kadın futbolcuların futbola bakış açısına, sosyal etkinliklere katılım düzeylerine, spor geçmişlerinin yanı sıra özelde futbol geçmişlerine, ailenin ve özellikle spora katılımlarına karşı yargılarına yönelik soruların yanı sıra, bu etkinin sosyo-ekonomik düzey ile ilgisi de araştırmanın literatüre katkısı açısından büyük önem taşımaktadır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

3.1 TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Kadına ve erkeğe uygun görülen toplumsal cinsiyet rolleri, kamusal ve özel alan ayrımında şekillenmektedir. Bu bağlamda kadınlık ve erkeklik birbirine karşıt özellikler, roller ve davranışlarla tanımlanmaktadır. Bu tanımlara baktığımızda, kadınlığın daha çok duyguları, bedeni, anneliği ve güzelliği temsil ettiği, erkekliğin ise akli, uygarlığı ve kültürü temsil ettiği görülmektedir. Bu tanımlar doğrultusunda geliştirilen inançlar ve değerler yoluyla toplumsal yaşamdaki konumumuzu, insanlarla ilişki biçimlerimizi ve katıldığımız etkinlikleri belirleriz.

Spor alanında kız ve erkek sporcuların farklı deneyimlerini anlayabilmemizde bu inançlar ve değerler bize ipuçları sunarlar. Örneğin, kız çocuklarının kendilerini sporda yeterli görmemeleri, erkek çocuklarının sporla daha ilgili olduğu düşüncesi, bazı sporların kız çocuklarına ve kadınlara uygun görülmemesi ve genel olarak sporun erkek çocuklarına daha uygun görülmesi gibi nedenlerle kız çocukları spora katılımında bazı problemler yaşarlar. Futbolun erkek aktivitesi olarak değerlendirilmesi, futbola ilgisi olan erkek çocuklarıyla birlikte futbol oynayan bir kız çocuğunun diğer kız ve erkek çocukları tarafından dışlanmasına ve dalga geçilmesine neden olabilmektedir.

Toplumda egemen olan anlayışın kadına ve erkeğe biçtiği toplumsal cinsiyet rolleri ile kadın ve erkeğin spora katılımları arasında yakın bir ilişki vardır. Birçok toplumda olduğu gibi, Türk toplumunda da kadının ve erkeğin toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde, toplumsallaşma sürecinde büyük rollere sahip olan aile ve okul önemlidir (Kağıtçıbaşı, 1982). Örneğin, sporun toplumsallaşma sürecindeki önemine dair, erkek çocuklarının kendi erkekliklerini geliştirebilmeleri için spora katılımlarının aileler tarafından teşvik edildiği, kız çocuklarının ise bedenlerini korumaları ve kadınsı özelliklerini kaybetmemeleri için özellikle kuvvet gerektiren ağır yarışma sporlarından uzak tutulduğu ve bu nedenle kız çocuklarının spora katılımlarının erkeklerden daha düşük olduğu ileri sürülmektedir (Koca ve Bulgu, 2005).

Beden eğitimi alanından örnek verelim. Kız öğrenciler cimnastik ve voleybol gibi toplumda kızlara uygun görülen aktivitelere katılmayı tercih ederlerken, erkek öğrenciler futbol ve basketbola katılmayı tercih ederler. Ya da toplumsal cinsiyete uygun olmayan sporlara katılanlar “normal” kabul edilmezler: “... *Bir kadın halter kaldırır mı hiç? Olacak şey değil. Yok ama ya kim yapar öyle sporları? Bence diğer sporlar hakkında çok fikirleri olmadığı için bunları yapıyorlar*” (Koca ve Demirhan, 2005).

Araştırmalar göstermektedir ki kız öğrencilerin beden eğitimi derslerine katılımları erkek öğrencilere kıyasla düşük olsa da genel olarak fiziksel aktiviteye katılmaya istekliler, derste her zaman pasif değiller ve serbest zaman etkinliği olarak fiziksel aktiviteye de katılıyorlar (Azzarito, Solomon ve Harrison, 2006; Flintoff ve Scraton, 2001). Fakat beden eğitimi derslerine aktif katılmamalarının önündeki en büyük engel, erkek öğrencilerin katılımının ön planda olacağı daha geleneksel spor dallarının, yarışmacı ve bedensel temas gerektiren fiziksel aktivitelerin ders etkinliği olarak sunulmasıdır.

Toplumsal cinsiyet rolleri sadece kız ve erkek çocuklarının spor ilgilerini belirlemez. Antrenörlerin sporculara yaklaşımlarını, onlarla kurdukları iletişim biçimini ve kullandıkları dili de belirler. Bu konuda antrenörlerle yapılmış çalışma sayıcı çok sınırlılık olmakla birlikte, beden eğitimi ve spor derslerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre karma (kız ve erkek birlikte işlenen) beden eğitimi derslerinde öğretmenler; erkeklerle, kızlardan daha çok iletişim kurmaktalar, erkeklere daha çok soru yöneltmekte, iyi performansları için erkekleri, çabaları için kızları ödüllendirmekte, erkeklere fiziksel becerileri içeren geribildirimleri daha çok vermekte (bakınız Davis, 2003, Dunbar ve O’Sullivan, 1986; Koca, 2009; Napper-Owen ve diğer., 1999., MacDonald, 1990)

Başka bir çalışmada da sadece kız çocuklarından oluşan beden eğitimi derslerindeki kız öğrencilerin karma sınıflardaki kız çocuklarına kıyasla beceri öğrenimi ile daha fazla vakit geçirdikleri ve öğretmenle daha fazla etkileşim içinde oldukları gözlenmiştir

(Derry ve Allen, 2004). Karma sınıflar kız çocuklarının beden eğitimi derslerindeki yaşantılarının olumlu ya da olumsuz olmasında önemli bir faktör olarak görünmektedir. Karma beden eğitimi sınıflarında kız çocukları bedenleri üzerinde bir erkek bakışının varlığından rahatsız olduklarını ve yarışmacı olabilme konusunda bir baskı hissettiklerini belirtmektedirler (Evans, 2006; Koca, 2006a). Kız öğrencilerin bazıları atletik becerilerinin az olduğunu düşündükleri için bazıları da erkeklerin önünde herhangi bir hareket yapmaktan utandıkları ve erkekler için bir alay konusu olmak istemedikleri için beden eğitimine aktif olarak katılmamaktadırlar.

Kız çocuklarının erkek çocuklara nazaran spora daha az ilgi duymalarının önemli bir nedeni beden eğitimi derslerinde geçirilen yaşantılardır. Kız ve erkek çocuklarının spora katılımlarında beden eğitimi derslerindeki yaşantıları çok belirleyici olmaktadır. Örneğin futbolun sadece erkek çocukları ve voleybolun da sadece kız çocukları tarafından oynandığı beden eğitimi dersleri sonucunda bir kız çocuğunun futbola katılmasını beklemek düşük bir ihtimaldir. Bu nedenle beden eğitimi derslerinde aktivitelerin cinsiyete göre gruplandırılmasından vazgeçilmeli, örneğin futbol her iki cinsiyete de sunulmalıdır.

Tüm bireylerin futbolun yararlarından faydalanmasını, yaşam boyu aktif ve sağlıklı kalabilmelerini sağlayacak bilgi ve becerileri kazanmalarını istiyorsak; kız ve erkek çocukları arasındaki bu farklılıkları dikkate almalıyız. Örneğin, futbol aracılığıyla kız çocuklarının güçlenmesine yönelik bir eğitimde hedef, kız çocuklarının toplumsal potansiyelini kısıtlayan erkeklik ve kadınlık kavramlarına ve cinsiyet kalıp yargılarına karşı gelebilecek ve bu yargıları geçersiz kılacak bilgi ve becerileri geliştirebilmeleri olmalıdır.

3.2 SPORDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Toplumsal cinsiyet rollerinin kabullenilip özümsemesi ve toplumsal düzenin toplumsal cinsiyete özgü düzenlenmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaratmaktadır. Kadın ve erkek arasındaki farklar sistematik olarak bir grubun lehine işlerken diğer grubun zarar

görmesine neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği her iki cinsiyetin tam katılımının önündeki engelleri içeren ayrımcı uygulamaların yok edilmesidir.

Bütün kadınlar ve kız çocukları, toplumsal, ekonomik, kültürel ve fiziksel geçmişleri ve koşulları fark etmeksizin, spor, rekreasyon ve fiziksel aktivite ile ilgili her türlü alana erkeklerle eşit düzeyde katılma ve eşit muamele görme hakkına sahiptir.

Eşitlik demek, her bireye aynı eğitim ortamını sağlamak ve aynı öğrenme etkinliklerini sunmak değildir. Eşitlik, bireylerin fiziksel, kültürel ve toplumsal olarak oluşan farklılıklarını dikkate alarak onların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak fırsatların sunulmasıdır.

Özellikle adolesan kız çocukları ve erkek çocukları arasında biyolojik ve kültürel olarak yaratılan farklılıklar vardır. Sporda fırsat eşitliği talebi, bütün sporcuların aynı olduğunun tanınması değil, sporcuların farklılıklarının tanınması talebidir. Başka bir deyişle, toplumsal cinsiyet eşitliği, eşit/aynı olmayanlara eşit/aynı uygulamanın sağlanması olarak algılandığında gerçekleştirilemez.

Eşitlik, antrenörlerin ve yöneticilerin sporcular arasındaki farklılıklara değer vermesi ve bu farklılıklara uygun spor programı sunmalarıdır. Başka bir deyişle, antrenör farklı geçmişlerden gelen kız çocuklarının spora katılımında karşılaştıkları zorlukların farkına varmalı ve bu zorlukları dikkate almalıdır.

Dünyanın hemen her ülkesinde spor erkekler tarafından baskın bir alan olmaya devam etmektedir (Larkin, Razack ve Moole, 2007). Bütün yaş gruplarında kız çocuklarının fiziksel aktivite düzeyleri erkek çocuklarından daha düşüktür ve çocukluktan adolesanlığa geçiş döneminde görülen fiziksel aktivite düzeyinde azalma eğilimi kız çocuklarında daha yaygındır (Kimm ve ark., 2002; Pate ve ark., 2002; Sallis, 1993; Trost ve Pate, 1999; Ziviani ve ark., 2008).

Brighton Deklarasyonu Üçüncü İlkesi'ne göre; araştırmalar kız ve erkek çocuklarının farklı perspektiflerden spora yaklaştıklarını göstermektedir. Spor, eğitim, rekreasyon ve

beden eğitimi alanlarından sorumlu olanlar, gençlerin fiziksel uygunluk ve temel spor becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen programlara kız çocuklarının değerlerine, tutumlarına ve isteklerine uygun öğrenme fırsatlarının eşit oranda dâhil edildiğinden emin olmalıdırlar.

Kadınların ve kız çocuklarının spora katılımının düşük olmasını etkileyen faktörler; zaman azlığı, sosyal kalıp yargılar, kültürel ve sosyal baskılar, çocuk bakımı seçeneklerinin olmaması, ağır ev işleri, uygun katılım fırsatlarının azlığı, var olan serbest zamanların aile sorumluluklarına ayrılması, kişisel güvenlik sorunu, maddi kaynak eksikliği, taciz, bilgi eksikliği, beceri eksikliği, motivasyon eksikliği, ekonomik olarak uygun tesis ve hizmet yokluğu, kültürel olarak uygun tesis ve program yokluğu, kendine güven eksikliği, fiziksel aktivite ilgisizliği, aile ve arkadaş desteğinin yokluğu (Bialeschki ve Michener, 1994; Dwyer ve ark., 2006; Henderson ve Bialeschki, 1991; Harrington, Dawson ve Bolla, 1992; Lee, 2004; Samuel, 1996; Vu ve ark., 2006).

3.3 SPORA KATILIMIN KIZ ÇOCUKLARINA KATKILARI

Önceki bölümlerde bahsedilen toplumdaki toplumsal cinsiyet kalıp yargıları etrafında şekillenen kadınların ve kız çocuklarının yaşam koşulları nedeniyle, kız çocukları ve kadınlar sportif potansiyellerini keşfetme ve gerçekleştirme fırsatlarını tam anlamıyla elde edemediler.

Toplumun bazı kesimlerinde, sporcu olmanın, güçlü olmanın kız çocukları için sosyal olarak kabul edilemez bir şey olduğu inancı hâkimdir. Sporun erkeksileştirdiği ve fiziksel olarak aktif kız çocuklarının lezbiyen olabileceği, ya da başarılı kadın sporcuların lezbiyen oldukları görüşü çok yanlış fakat uzun zamandır kabul gören, dirençli bir inanıştır (Cahn, 1994; Kane, 1996;). Bu inanışlar kız çocuklarının fiziksel aktivite ve sporda elde edebilecekleri kazanımların önemini daha da arttırmaktadır. Başka bir deyişle, sporun kızlara erkeklerden daha fazla katkı sunma olanağı vardır. Bu nedenle kız çocuklarının spora katılımlarını arttırmak en önemli toplumsal hedeflerimizden biri olmak zorundadır.

Spora katılım özellikle adolesan dönemindeki kız çocukları için çok önemlidir. Adolesan dönemi fiziksel aktiviteye ve spora katılımda bir dönüşüm olduğu ve kısıtlayıcı toplumsal cinsiyet normlarının yoğun olduğu bir geçiş dönemidir (Brady, 2005; Richman ve Shaffer, 2000). Adolesan dönemde kız çocukları, kaygı ve depresif bozukluklara karşı daha hassastırlar ve erkek çocuklarıyla kıyaslandığında intihar eğilimleri çok daha fazladır (Bailey, Wellard ve Dismore, 2004). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalar, spora ve fiziksel aktiviteye katılan kız çocuklarında ve kadınlarda öz saygıda, öz yeterlikte ve öz güvende bir gelişim ve akademik başarıda bir artış olduğunu göstermektedir (Daniels ve Leaper, 2006; Keane, 2004; Pedersen ve Seidman, 2004; Shephard, 1997). .

Fiziksel aktivite ve spor adolesan kız çocuklarının fiziksel ve zihinsel sağlıklarının iyileştirilmesi için terapatik ve önleyici bir uygulama hizmeti de görmektedir. Örneğin yapılan araştırmalar düzenli fiziksel aktiviteye katılan genç kızların stres ve depresyon semptomlarında önemli ölçüde bir azalma olduğunu göstermektedir (Singer, 1992).

Öz saygı kısaca kişinin kendine değer vermesidir. Öz saygı, zihinsel sağlık ve iyilik halinin vazgeçilmezidir. Düşük öz saygı; ilaç ve alkol kullanımı ve anti sosyal davranışlar gibi sağlık için risk oluşturan davranışlara neden olabilecek bir faktördür (McKay ve ark., 1996). Öz saygı özellikle genç kızlar ve kadınlar için çok önemlidir, çünkü toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve normlar, sıklıkla kızların yetersizlik ve güvensizlik duygularına sahip olmalarına neden olmaktadır. Genç kızlarda öz saygının düşük olmasının nedenleri arasında olumsuz aile koşulları, olumsuz anne baba yaklaşımı, kadın rol modelinin yokluğu, medyada kadınların olumsuz temsili, yaşamdaki eşitsizlikler, cinsiyetçilik ve ayrımcılık sayılabilir. Bu nedenle, ilerleyen bölümlerde görüleceği gibi, kız çocukları için düzenlenen futbol programlarında anne baba desteğinin sağlanması ve olumlu rol modellerinin sunulması, eşit uygulamaların gerçekleştirilmesi çok önemlidir.

Fiziksel aktivite ve spor özellikle adolesan kız çocuklarının kendi bedenleri hakkında daha olumlu duygular geliştirmelerine, öz saygılarının, öz güvenlerinin ve yeterlik deneyimlerinin artmasına yardımcı olur.

Kendini ifade etme özgürlüğü, hareket etme özgürlüğü, bedenini keşfetme fırsatı, fiziksel aktif olmanın keyfini yaşama (Oglesby ve ark., 2006) fiziksel aktivite ve sporun kızlara kazandırdığı en özel kazanımlardır.

Spor, kız çocuklarının öz disiplin, öz kontrol, bağımsızlık, liderlik ve iletişim gibi beceriler kazanmalarını sağlamakta, toplumdaki dışlanmışlık duygularını azaltmakta ve toplum yaşamını onlara daha açık hale getirmektedir.

3.4 SPORA KATILIMIN KIZ ÇOCUKLARINA VE KADINLARA FİZİKSEL YARARLARI

Fiziksel aktivitenin fizyolojik (düşük dinlenik kan basıncı), anatomik (daha güçlü kemikler), biyokimyasal (yüksek HDL-kolesterol düzeyi), psikolojik (yüksek benlik saygısı) ve fiziksel (yüksek kuvvet, esneklik ve dayanıklılık) gibi çocukları ve gençleri olumlu yönde etkileyen birçok yararı bulunmaktadır (Rowland, 1990). Uzun dönemli düşündüğümüzde, sağlıklı beslenme ve düzenli fiziksel aktiviteye katılmanın çocuklara ve gençlere uzun dönemli sağlık kazanımları getireceği açıktır. Ayrıca, fiziksel aktiviteye katılma alışkanlığı erken yaşlarda kazanıldığı için çocukluk ve adolesanlık dönemi, yetişkinlikte fiziksel aktiviteye katılımı kritik önemdedir (Heitzler ve ark., 2006).

Spor ve fiziksel aktivitenin kız çocuklarına fizyolojik katkıları; kalp hastalığı, yüksek kan basıncı ve yüksek kolesterol riskinde azalma, diyabet riskinde azalma, bağışıklık sisteminde olası güçlenme, göğüs kanseri riskinde olası azalma, üreme sistemi ile ilgili kanser risklerinde olası azalma, kas esnekliği, kuvveti ve dayanıklılığı, daha iyi kilo kontrolü, obezite riskinde azalma, kemik mineral yoğunluğunda yükselme, kemik erimesinde olası azalma (Etnier ve ark., 1997; Rowland, 1990; Sabo ve ark., 2004; Strong ve ark., 2005; Symons ve ark., 1997; Trost ve Lorpınzi, 2008).

3.5 SPORUN KIZ ÇOCUKLARININ VE KADINLARIN GÜÇLENMESİNE KATKISI

Güçlenme kadınların ve genç kızların güven, güç ve bazı bilgi ve beceriler aracılığıyla kendi yaşamlarını değiştirecek stratejik seçimleri yapabilmeleri ve kendi hayatlarını kontrol edebilmeleridir. Spor programları, toplumsal cinsiyet normlarının zorlanması, kısıtlamaların azaltılması ve kız çocuklarının daha fazla sosyal hareketlilik fırsatına sahip olması, kamusal alanlara erişim ve daha fazla fiziksel, entelektüel ve sosyal gelişim yoluyla güçlenme sürecine katkıda bulunur.

Spor, takım çalışması, münazara etme, liderlik, iletişim ve diğerlerine saygı gösterme gibi bilgi ve değerlerin öğrenilmesi dolayısıyla önemli bir sosyal güçlenme aracıdır. Spora katılımın sosyal yararlarının kız çocukları için özellikle önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle adolesan dönemdeki kız çocuklarının ev dışında ve aile içinde sosyal etkileşim fırsatları erkeklerden daha azdır. Kız çocukları yeni iletişim ağları geliştirebilirler, kimlik algısı geliştirebilirler, yeni fırsatlara erişebilirler ve okul ve toplum yaşamda daha çok dâhil olabilirler.

Özellikle de toplumsal cinsiyet önyargılarının ve bu önyargılara dayalı cinsiyetçi davranışların çoğunlukla kadın bedeni (bedensel olarak zayıflığı, bedensel görünümü) üzerinden yürütüldüğü düşünüldüğünde, kadınların kendi bedenlerini tanımaları ve bedensel yeterliklerini fark etmeleri, onların kendilerini algılama biçimlerini ve özgüvenlerini olumlu yönde etkileyebilir.

Fiziksel aktiviteye katılım, kadının hem fiziksel hem de psikolojik olarak güçlenmesine hizmet edebilir, kadınlar kendi fiziksel becerilerini test edebilir, kişisel bir başarı duygusu geliştirebilir ve kendi bedenlerini kendileri kontrol edebilirler (Koca ve ark., 2009).

4. YÖNTEM

4.1 KATILIMCILAR

Çalışmaya 368 lisanslı kadın futbolcu ($X_{yaş} = 17.57$, $SD = 3.14$) katılmıştır. Türkiye Kadın Ligleri'nde, 1. Lig ve 2. Lig olmak üzere 2 ayrı lig bulunmaktadır. Kadınlar 1. Ligi'nde 12, Kadınlar 2. Ligi'nde ise toplam 40 takım yer almaktadır. Bu çalışmanın örnekleme amaçlı örneklem ve küme rastlantı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Anketler araştırmacı tarafından 1. ve 2. Lig'de mücadele eden toplam 52 kadın futbol takımına posta yoluyla iletilmiş, orada uygulandıktan sonra tekrar gönderilmesi rica ederek toplanmıştır. 1. Lig'den 11, 2. Lig'den 26 takım olarak toplamda 37 takımdan 368 kadın futbolcu çalışmaya katılmıştır.

4.2 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

4.2.1 Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada katılımcıların sosyo-demografik bilgilerinin yer aldığı bir kişisel bilgi formunun yanında araştırmacılar tarafından hazırlanan kadın futbolcuların futbol ile ilgilenme düzeylerini, spor geçmişlerini, aile spor geçmişini, aile desteğini, futbol oynama nedenlerini ve yakın çevrelerinin futbol oynamaları hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik soruların bulunduğu bir anket kullanılmıştır. Bu maddeler ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Katılımcılardan bu maddelerden en az birini işaretlemeleri istenmiştir. Açık uçlu sorulara ise içtenlikle yanıt verilmesi yazılı olarak bildirilmiştir.

4.3 VERİLERİN TOPLANMASI

Anketler araştırmacı tarafından 1. ve 2. Lig'de mücadele eden toplam 52 kadın futbol takımına posta yoluyla iletilmiş, orada uygulandıktan sonra tekrar gönderilmesi rica ederek toplanmıştır.

4.4 VERİLERİN ANALİZİ

İstatistiksel değerlendirme Windows için SPSS programında yapılmış ve tüm istatistiksel işlemlerde 0.05 yanılma düzeyi kullanılmıştır. Nicel verilerin analizinde betimsel istatistik analiz yapılmıştır. Ayrıca açık uçlu sorulardan elde edilen nitel verilerin üzerinde betimleyici içerik analizi yapılmıştır.

5. BULGULAR

5.1 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPOR GEÇMİŞLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırmaya katılan kadın futbolcuların yarısından fazlası (yüzde 60.1) futbola profesyonel olarak başlamadan önce çoğunlukla lise okul takımlarında basketbol, atletizm ve hentbol dallarıyla ilgilenmemiştir.

5.2 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPORCU OLARAK PARA KAZANMALARI

Kadın futbolculardan sadece %9.1'i sporcu olarak para kazanmaktadır.

5.3 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOL OYNAMA HAKKINDAKİ AİLE DESTEĞİNİN İNCELENMESİ

Futbol oynamaları hakkındaki aile desteğine bakıldığında, %94.2 oranında anneleri tarafından desteklendikleri, %5.8 oranında desteklenmedikleri, %90.3 oranında babaları tarafından desteklendiklerini, %9.7 oranında desteklenmediklerini görmekteyiz.

5.4 KADINLAR 1. VE 2. LİĞİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOLA BAŞLAMA NEDENLERİNİN İNCELENMESİ

Katılımcıların futbola başlama nedenleri arasında en büyük yüzdeyi kendisi ile ilgili nedenler (futbola ilgisi, yeteneği, sevgisi ve üniversitelerin spor bölümlerine girme hedefi) (%46.47) oluşturmaktadır. Katılımcıların %17.64'ü çocukken mahallede/sokakta futbol oynamaya başlamalarını ve %17.64'ü de beden eğitimi öğretmenlerinin futbola başlamalarının önemli nedenleri olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşlarından (%78.23) ve aile-akraba çevrelerinden (%82.64) futbol oynamalarıyla ilgili olumlu mesajlar aldıklarını belirtirlerken, aynı

zamanda olumsuz mesajlar aldıklarını da ifade etmişlerdir (sırasıyla %17.05, %47.35). Olumlu mesajlara örnek: erkek gibi iyi oynuyorsunuz, sana güveniyoruz, bir kadın olarak çok iyi oynuyorsunuz vb. olumsuz mesajlara örnek: fiziğın bozulur, bacakların çarpıklaşır, kızlar futbol oynamaz, git evinde otur, futbol sert oyun sakatlanırsın, kadın futbolunun geleceği yok, bırakın erkekler oynasın vb.

6. TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen bulgular, kadın futbolcuların Türkiye liglerinde oynamalarına rağmen çok az sayıda kadının futboldan para kazandığını, büyük çoğunluğunun aileleri tarafından desteklendiğini ve olumsuz mesajlardan daha çok olumlu mesajlar aldıklarını görmekteyiz. Ülkemizde gerek profesyonel lisanslı sporcu sayısına gerek amatör lisanslı sporcu sayısına baktığımızda futbola ilgi duyanların büyük bir farkla erkekler olduğu çok belirgindir. Bu farklılığın nedenini anlayabilmek, kızların futbola katılımlarını arttırabilmek ve futbolun kazandırabileceği fiziksel, duyuşsal ve toplumsal katkılardan yararlanabilmelerini sağlayabilmek için toplumsal cinsiyet duyarlı bir bakış açısına sahip olmamız gerekmektedir (Koca ve Arslan, 2010). Toplumsal cinsiyet duyarlı bakış, kadınların ve erkeklerin farklı sosyalleşme süreci yaşadıklarını, farklı beklentilere ve ilgilere sahip olduklarını ve çevreleri tarafından spor deneyimlerinin farklı yorumlanabileceğini görebilmemizi ve bu farklılıkların kaynağını anlayabilmemize yardımcı olur.

6.1 KADINLAR 1. VE 2. LİGİNDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPOR GEÇMİŞLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırmaya katılan kadın futbolcuların yarısından fazlası (%60.1) futbola profesyonel olarak başlamadan önce çoğunlukla lise okul takımlarında basketbol, atletizm ve hentbol dallarıyla ilgilenmemiştir. Bu demek oluyor ki, kadın futbolcuların, futbola yönelmelerinde sportif geçmişleri de etken olarak görülmektedir.

6.2 KADINLAR 1. VE 2. LİGİNDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN SPORCU OLARAK PARA KAZANMALARI

Kadın futbolculardan sadece %9.1'i sporcu olarak para kazanmaktadır. Erkek futbolcularla karşılaştırma yapacak olursak; Spor Toto Süper Lig, Bank Asya 1. Lig, Spor Toto 2. Lig, Spor Toto 3. Lig ve aynı zamanda A2 ligi ve Bölgesel Amatör

Ligler’de (BAL) oynayan erkek futbolcuların tamamı bu işten para kazanmaktadır. Bu bağlamda; kadın futbolunun daha yaygın bir hale getirilmesi, futbolun büyük bir ekonomi olduğu gerçeğini de düşünecek olursak kadın futbolunun da bu ekonomi de hak ettiği yeri alması büyük önem taşımaktadır. Dünyadaki örneklere baktığımızda, örneğin İngiltere’de Kadın Futbolu 1895’lere dayanan bir olgudur. 1921 yılında ise FA kontrolünde bu organizasyon hız kazanmıştır. İngiltere Futbol Federasyonu’na bağlı 80 kız takımı bulunmakta olup, bu takımlarda oynayan kadın futbolcuların %70’i sporcu olarak para kazanmaktadır (House of Commons, Culture, Media and Sport Committee, Women's Football, Report of Session 2010–11) Bu bağlamda, FA liglerinin yapısını inceleyecek olursak, sponsorlukların ve medya görünürlüğünün bu oranın artmasına büyük katkı sağladığını söyleyebiliriz. Türkiye’de TFF’ye bağlı Kadın Lig’lerine baktığımızda, liglerin henüz bir sponsoru olmaması ve maçların bir yayın organı tarafından yayınlanmıyor olması, ekonomik boyutunu olumsuz etkilemektedir.

6.3 KADINLAR 1. VE 2. LİGİNDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOL OYNAMA HAKKINDAKİ AİLE DESTEĞİNİN İNCELENMESİ

Futbol oynamaları hakkındaki aile desteğine bakıldığında, %94.2 oranında anneleri tarafından desteklendikleri, %5.8 oranında desteklenmedikleri, %90.3 oranında babaları tarafından desteklendiklerini, %9.7 oranında desteklenmediklerini görmekteyiz. Bu oranlar daha önceki çalışmalara baktığımızda, umut verici bir profili ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, bir araştırmaya katılan bir kız öğrenci geleneksel kadınlığa karşı bir duruş sergilemekte, kadınların da erkek sporları olarak görülen sporlarda yer alması gerektiğini ileri sürmektedir: “Mesela “futbol erkek işi, sen hanım hanımcıksın yapma böyle şeyler” diyorlar. Benim spor yapmamın ya da futbol oynamamın en temel nedeni de bu. Mesela benim akrabalarımın kızları var. Hadi futbol oynayalım dediğimde “Aaa neden böyle söylüyorsun? Sen tenise devam et, güzel güzel sporunu yap, hanım hanımcık kız sporu” dediler. Mesela tüm kızlar badminton, voleybol oynuyorlar. Ama ben voleybolu hiç sevmem. Basketbol oynarım. Erkeklerin arasında tek basketbol oynayan ben vardım. Ama yine de oynuyorum”(Koca ve Demirhan, 2005).

6.4 KADINLAR 1. VE 2. LİGİ'NDE OYNAYAN FUTBOLCULARIN FUTBOLA BAŞLAMA NEDENLERİNİN İNCELENMESİ

Katılımcıların futbola başlama nedenleri arasında en büyük yüzdeyi kendisi ile ilgili nedenler (futbola ilgisi, yeteneği, sevgisi ve üniversitelerin spor bölümlerine girme hedefi) (%46.47) oluşturmaktadır. Katılımcıların %17.64'ü çocukken mahallede/sokakta futbol oynamaya başlamalarını ve %17.64'ü de beden eğitimi öğretmenlerinin futbola başlamalarının önemli nedenleri olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu arkadaşlarından (%78.23) ve aile-akraba çevrelerinden (%82.64) futbol oynamalarıyla ilgili olumlu mesajlar aldıklarını belirtirlerken, aynı zamanda olumsuz mesajlar aldıklarını da ifade etmişlerdir (sırasıyla %17.05, %47.35). Olumlu mesajlara örnek: erkek gibi iyi oynuyorsunuz, sana güveniyoruz, bir kadın olarak çok iyi oynuyorsunuz vb. olumsuz mesajlara örnek: fiziğin bozulur, bacakların çarpıklaşır, kızlar futbol oynamaz, git evinde otur, futbol sert oyun sakatlanırsın, kadın futbolunun geleceği yok, bırakın erkekler oynasın vb.

7. SONUÇ

Kadın futbolu özellikle Avrupa Ülkeleri'nde ve Avrupa'da tahmin edilemeyen büyüklükte popülariteye ulaştı ve oyuncularını da daha tanınan kişiler oldu. Birçok oyuncu, genç oyuncuların örnek aldıkları sporcular oldu. Amerika'da gençler arasında yapılan bir ankette "Favori sporcunuz kimdir?" sorusuna verilen cevaplarda; Amerika Birleşik Devletleri milli takım oyuncusu Mia Hanun, Michael Jordan'dan sonra en yüksek oyu alarak Vince Carter'ı, Tiger Woods ve Kobe Byrant gibi NBA yıldızlarını geride bırakmıştır. Son yıllarda dünyada ve ülkemizde sayıları az olmayan genç kızlarımızın ve kadınların anlamlı bir şekilde futbol organizasyonlarına katılımı, liglerin düzenlenmesi; Avrupa ve Dünya Şampiyonaları'nın yapılması, 1996 Atlanta Olimpiyatları'nda tam madalyalı spor olması, kadınlar arasında futbola olan ilgiyi arttırmaktadır. Dünya'da 50 milyondan fazla kadının futbol oynadığı bilinmekte ve bu sayı büyük bir hızla artmaktadır. Kız çocukları ve kadınların gerek sosyolojik, gerek psikolojik, gerekse de fizyolojik gelişimine pozitif katkılar sağlayan bu oyun bir takım oyunu olmasının da artıları ile kendine güvenen, her açıdan daha güçlü, daha donanımlı kız çocuğunu topluma kazandırma adına büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Ansal, H., 1996. *Teknolojik gelişmelerin sanayide kadın istihdamına etkileri: Türk tekstil ve elektronik sanayilerinde teknolojik değişim ve kadın istihdamı*. Ankara.

Bora, A. & Üstün, İ., 2005. *Sıcak Aile Ortamı, Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*, TESEV Yayınları.

Fişek, K., 2003. *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünyada ve Türkiye’de Spor Yönetimi*. YGS Yayınları, 1. Basım, İstanbul.

Hargreaves, J., 2002. *The victorian cult of the family and the early years of female sport*. In Scraton, S. and Flintoff, A. *Gender and Sport: A Reader*. Routledge, NY.

Koca, C., & Arslan, B., 2010. *Kız Çocukları ve Futbol: Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı*, TFF Eğitim Yayınları.

Sevim Y., 1997, *Antrenman Bilgisi*. 2. Baskı, Ankara: Tütibay Yayıncılık.

Sürelî Yayınlar

Adeyemi- Bello, T., ve Tomkiewicz, J. M., 1996. *The attitudes of Nigerians toward women managers*. *Journal of Social Behaviour and Personality*. **11**, pp. 133-140.

Azzarito, L., Solomon, M. & Harrison, L., 2006. “*If I had a choice, I would...*” a feminist poststructuralist perspective on girls in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. **77** (2), pp. 222-239.

Demers, G., 2004. *Why female athletes decide to become coaches – or not*. *Canadian Journal for Women in Coaching*, **4** (1) pp 35-49.

Flintoff, A & Scraton, S., 2001. ‘*Stepping into active leisure? Young women’s perceptions of active lifestyles and their experiences of school physical education*’, *Sport Education and Society*, **6** (1), pp. 5-22.

Koca, C., & Bulgu, N., 2005. *Spor ve toplumsal cinsiyet: Genel bir bakış*. *Toplum ve Bilim*, **103**, pp. 163-184.

Mercier, R. & Werthner, P., 2001. *Changing the androcentric world of sports*. *Canadian Journal for Women in Coaching*, **11** (2), pp. 76-82.

Ok, S., 2000. *Sporda İlk Kadınlarımız*. *Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Dergisi*, **1** (128), pp. 54-55.

Sisley, B. L., Weiss, M. R., Barber, H. & Ebbeck, V., 1990. *Developing competence and confidence in novice women coaches: A study of attitudes, motives and perceptions of ability*. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, **61** (1) pp. 60-69.

Bialeshki, M. D. & Michener S., 1994. Re-entering Leisure: Transition The Role of Motherhood. *Journal of Leisure Research*, **26**, pp. 57-74.

Cahn, S., 1994. *Crushes, competition and closets: The emergence of homophobia in women's physical education*. In S. Birrell & C. Cole (Eds.), *Women, Sport and Culture*, 4 (1), pp. 327-339.

Daniels, E. & Leaper, C., 2006. *A longitudinal Investigation of sport participation, peer acceptance, and self-esteem among adolescent girls and boys*. *Sex Roles*, **55** (11-12), pp. 875-880.

Davis, K. L., 2003. *Teaching for gender equity in physical education: a review of the literature*. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, **12**, pp. 55-82.

Derry, J., & Allen, P., 2004. *Comparisons of selected student and teacher variables in all girls and coeducational physical education environments*. *Physical Educator*, 61, 1, 23-35.

Dunbar, R. R. & O'Sullivan, M. M., 1986. *Effects of intervention on differential treatment of boys and girls in elementary physical education lessons*. *Journal of Teaching in Physical Education*, **5**, pp. 166-75.

Dwyer, J., Allison, K., Goldenberg, E., Fein, A., Yoshida K. & Boutilier M., 2006. *Adolescent girls' perceived barriers to participation in physical activity*. *Adolescence*, **41** (161), 75-89.

Etnier, J., Salazar, W., Landers, D., Petruzzello, S., Han, M. & Nowell, P., 1997. *The influence of physical fitness and exercise upon cognitive functioning: a meta-analysis*. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, **19** (3), pp. 249-277.

Evans, B., 2006. *"I'd feel ashamed": girls' bodies and sport participation*. *Gender, Place and Culture*, **13** (5), pp. 547-561.

Fabrizio-Pelak, C., 2005. *Negotiating gender/race/class constraints in the New South Africa: a case of women's soccer*. *International Review for the Sociology of Sport*, **40** (1), 1, pp. 53-70.

Flintoff, A & Scraton, S., 2001. 'Stepping into active leisure? Young women's perceptions of active lifestyles and their experiences of school physical education', *Sport Education and Society*, **6** (1), pp. 5-22.

Harrington, M., Dawson, P. & Bolla P., 1992. *Objective and subjective constraints on women's enjoyment of leisure*, *Society and Leisure*, **15** (2), pp. 203-21.

Heitzler, C., Martin, S., Duke, J. & Huhman, M., 2006. *Correlates of physical activity in a national sample of children aged 9-13 years*. *Preventive Medicine*, **42** (6), pp. 254-260.

Henderson, K. A. & Bialeschki M. D., 1991. *A sense of entitlement to leisure as constraint and empowerment for women*, *Leisure Sciences*, **13**, pp. 51-66.

Kane, M. J., 1996. *Media coverage of the post Title IX female athlete: A feminist analysis of sport, gender, and power*. *Duke Journal of Gender Law and Policy*, **3** (1), pp. 95-127.

Keane, S., 2004. *Self-silencing behavior among female high school athletes and non-athletes*. *Dissertation Abstract Int.* **64** (12), pp. 63- 79.

Kimm, S., Glynn, N., Kriska, A., Barton, B., Kronsberg, S. & Daniels D., 2002. *Decline in physical activity in black girls and white girls during adolescence*. *New England Journal of Medicine*, **347** (10), pp.709-715.

Koca, C., 2006. *Beden Eğitimi ve Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet İlişkileri (Derleme)*, *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, **17**, pp. 81-99.

Koca, C., 2009. *Gender interaction in coed physical education: A study in Turkey*. *Adolescence*. **44** (173), pp. 165-185.

Koca, C. & Aşçı, F. H., 2004. *Atletik Yeterlik Düzeyi ve Cinsiyetin Beden Eğitime Yönelik Tutum Üzerine Etkisi*", *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, **9**, pp. 15-24.

Koca, C., & Bulgu, N., 2005. *Spor ve toplumsal cinsiyet: Genel bir bakış*. *Toplum ve Bilim*, **103**, pp. 163-184.

Koca, C. & Demirhan, G., 2005. *Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi*. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, **16** (4), pp. 200-228.

Koca, C., Henderson, K., Aşçı, F. H. & Bulgu, N., 2009. *Issues of participation in leisure-time physical activity for Turkish women*. *Journal of Leisure Research*, **41** (2), pp. 225-251.

- Lee, A., 2004. *Promoting lifelong physical activity through quality physical education*. Journal of Physical Education, Recreation, & Dance, **75** (21), pp. 9-26.
- Larkin, J., Razack, S. & Moole, F., 2007. *Gender, sport, and development*, Reviews on Sport for Development and Peace, **4** (1), pp. 67-98.
- MacDonald, D., 1990. *The relationship between the sex composition of physical education classes and teacher–pupil verbal interaction*. Journal of Teaching in Physical Education, **9**, pp. 152–163.
- McKay, S., Reid, I. S., Tremblay, M. S. & Pelletier, R., 1996. *The impact of recreation on youth in transition to adulthood: a focus on youth-at-risk*, in B. Galaway & J. Hudson, eds., Youth in Transition: Perspectives on Research and Policy, **1**, pp. 284-292.
- Napper-Owen, G. E., Kovar, S. K., Ermler, K. L. & Mehrhof, J. H., 1999. *Curricula equity in required ninth-grade physical education*. Journal of Teaching in Physical Education, **19**, 2–21.
- Pate, R., Freedson, P., Sallis, J., Taylor, W., Sirard, J. & Trost, S., 2002. *Compliance with physical activity guidelines: prevalence in a population of children and youth*, Annual Epidemiology, **12**, 303–308.
- Pedersen, S. & Seidman, E., 2004. *Team sports achievement and self-esteem development among urban adolescent girls*. Psychology of Women Quarterly, **38**, pp. 412–422.
- Thomas, K., Ricciardelli, L. A. & Williams, R. J., 2000. *Gender traits and self-concept as indicators of problem eating and body dissatisfaction among children*. Sex Roles, **43**, pp. 441–458.
- Richman, E. & Shaffer, D., 2000. *If you let me play sports - how might sport participation influence self-esteem of adolescent females?*. Psychology of Women Quarterly, **4**, pp. 189-199.
- Sabo, D., Miller, K., Melnick, M. & Heywood, L., 2004. *Her Life Depends on It: Physical Activity, and the Health and Well-Being of American Girls*. East Meadow, NY: Women's Sports Foundation.
- Sallis J., 1993. *Epidemiology of physical activity and fitness in children and adolescents*. Critical Review of Food Science Nutrition, **33** (4–5), pp. 403–408.
- Samuel, N., 1996. *Women, Leisure and the Family in Contemporary Society: A Multinational Perspective*, Wallingford: CAB International.

- Singer, R. S. (1992). *Physical activity and psychological benefits: A position statement of the International Society of Sport Psychology (ISSP)*. *The Sports Psychologist*, **6**, pp. 199–203.
- Sirard, J., Pfeiffer, K. & Pate, R., 2006. *Motivational factors associated with sports program participation in middle school students*. *Journal of Adolescent Health*, **38** (6), pp. 696-703.
- Sisley, B. L., Weiss, M. R., Barber, H. & Ebbeck, V., 1990. *Developing competence and confidence in novice women coaches: A study of attitudes, motives and perceptions of ability*. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, **61** (1), pp. 56- 69.
- Shephard, R. (1997). Curricular physical activity and academic performance. *Pediatric Exercise Science*, **9**, 113–126.
- Strong W.B., Malina R.M., Blimkie C.J & ark., 2005. *Okul-çağındaki gençlerde kanıta dayalı fiziksel aktivite*. *The Journal of Pediatrics*, Türkçe baskı, **1** (3), pp. 183-189.
- Symons, C., Cinelli, B., James, T. & Groff, P., 1997. *Bridging student health risks and academic achievement through comprehensive school health programs*. *Journal of School Health*, **67** (6), pp. 200–227.
- Tammelin, T., Nayha, S., Laitinen, J., Rintamaki, H. & Jarvelin, M., 2003. *Physical activity and social status in adolescence as predictors of physical inactivity in adulthood*. *Preventive Medicine*, **37**, pp. 375-381.
- Trost, S. & Lorpimizi, P., 2008. *Exercise–promoting healthy lifestyles in children and adolescents*. *Journal of Clinical Lipidology*, **2** (3), pp. 162–168.
- Trost, S. & Pate, R., 1999. *Physical activity in children and youth*. In: Rippe J, ed. *Lifestyle Medicine*. Malden, MA: Blackwell Science, **1**, pp. 663–673.
- Vu, M., Murrie, D., Gonzalez, V. & Jobe, J., 2006. *Listening to girls and boys talk about girl’s physical activity behaviors*, *Health Education & Behavior*, **33** (1), pp. 81-96.
- Werthner, P., 2005. *Making the case: coaching as a viable career path for women*. *Canadian Journal for Women in Coaching*, **5**, pp. 36-48.
- Ziviani, J., Macdonald, D., Ward, H., Jenkins, D. & Rodger, S., 2008. *Physical activity of young children: a two-year follow-up*. *Physical and Occupational Therapy in Pediatrics*, **28** (1), pp. 25-39.